

Probleme de diagnostic în expertiza grafică

Diagnostic problems in graphic expertise

Olga Cataraga¹, Piotr Petcovici², Victoria Prisăcaru³

Rezumat: Problemele de diagnostic în cadrul expertizei grafice mereu dau bătăi de cap experților judiciari practicieni. Cu adevărat, astfel de examinări sunt unele din cele mai complicate. Scrisul/semnăturile executate de persoane aflate în condiții neobișnuite în momentul scrierii diferitelor recipise, scrisori de adio, de amenințare, etc., în calitate de obiecte ale expertizelor grafice se întâlnesc destul de des. Complexitatea acestor examinări reiese din caracterul obiectelor grafice. Astfel de scrisuri/semnături, frecvent țin de categoria celor modificate. Modificările date se datorează acțiunii asupra funcțiilor motorii ale mâinii cu care se scrie/semnează din partea anumitor factori confuzi de natură internă sau externă. Aceste modificări influențează considerabil proprietățile esențiale ale scrisului/semnăturii obișnuit/-e, și anume stabilitatea și variabilitatea, care stau la baza procesului de identificare criminalistică a scriptorului. În practica medicală și criminalistică sunt destule date despre gradul de modificare a indicilor scrisului/semnăturilor legate de influența anumitor factori confuzi care manifestă o acțiune de dereglare a funcțiilor motorii, dar și cognitive și mentale ale persoanelor date, cât și despre posibilitățile și limitele de stabilizare a fenomenului dat în unele circumstanțe. Respectiv, apare și ipoteza despre posibilitatea de identificare a acestor factori pe baza modificărilor indicilor scrisului/semnăturii persoanelor, care apar ca urmare a încălcării funcțiilor motorii și mentale și a posibilității utilizării lor la efectuarea studiilor criminalistice.

Cuvinte-cheie: scris, semnături, condiții neobișnuite, diagnostic, complexitatea examinărilor, modificări motorii, diagnosticare criminalistică, posibilități de identificare

Abstract: Diagnostic problems in graphic expertise always bother practicing forensic experts. Truly, such examinations are some of the most complicated. Handwriting/signatures executed by persons in unusual circumstances at the time of writing various receipts, farewell letters, threatening letters, etc., as objects of handwriting examinations are encountered quite often. The complexity of these

---

¹ Director al Centrului Național de Expertize Judiciare al Ministerului Justiției, Republica Moldova, expert judiciar, doctor în științe juridice, e-mail: olga.cataraga@justice.gov.md .

² Director adjunct al Centrului Național de Expertize Judiciare al Ministerului Justiției, Republicii Moldova, expert judiciar, e-mail: piotr.petcovici@justice.md .

³ Expert judiciar în Centrul Național Anticorupție, Republica Moldova, e-mail: victoria.prisacaru@cna.md .

examinations stems from the character of the graphic objects. Such letters / signatures often fall into the category of modified ones. The given changes are due to the action on the motor functions of the hand with which to write / sign certain confusing factors of internal or external nature. These changes significantly influence the essential properties of the usual handwriting / signature: stability and variability, which underlie the process of forensic identification of the writer. In medical and forensic practice there are enough data about the degree of change in the indexes of writing / signatures related to the influence of certain confusing factors that show an action of dysfunction of motor functions, but also cognitive and mental of given persons, and the possibilities and limits of the given phenomenon in some circumstances. Respectively, there is also the hypothesis about the possibility of identifying these factors based on changes in the indexes of writing / signatures of people, which occur as a result of violation of motor and mental functions and the possibility of their use in forensic studies.

Keywords: writing, signatures, unusual conditions, diagnosis, complexity of examinations, motor changes, forensic diagnosis, possibilities of identification

1. Introducere. Actualitatea temei

Apreciem că problemele examinării criminalistice a scrisului/semnăturii executat/-e în condiții neobișnuite apar în studiile multor cercetători, atât în materie de grafoscopie cât și grafologie, pe baza cărora sunt elaborate metodici destinate particularităților de examinare a unor astfel de obiecte, clasificări ale metamorfozelor indicilor, în funcție de boală, circumstanțe etc. Aceste studii țin de domeniul grafoscopic, dar și grafologic, venind în ajutor practicienilor în examinarea scrisului/semnăturilor modificate ca rezultat al vârstei și anumitor boli legate de procesul de îmbătrânire fiziologică a organismului și a bolilor senile⁴, dar și a identificării anumitor stări lăuntrice ale scriptorului în momentul executării pieselor de scris/semnătură. În același timp, constatăm că la capitolul utilizării rezultatelor cercetărilor grafoscopice, dar mai cu seamă a celor grafologice în examinarea criminalistică a scrisului/semnăturilor în Republica Moldova și în România, există o mare cotă de scepticism, deși neîndreptățită. Considerăm necesar de atenționat practicienii asupra fundamentului științific solid al acestor studii, care urmează a fi aplicate pe larg în examinarea criminalistică a scrisului/semnăturii, având în vedere posibilitățile pe care le oferă întru sporirea rolului asistenței științifice în procesul soluționării cauzelor judiciare.

---

⁴ E. Iu. Govorkov, *Nijgorodschii gosudarstvennii universitet im. N.I. Lobacevschogo, N.Novgorod „Osobennosti metodichi issledovania rukopisei, vîpolnennih izmenionnîm pocerkom”* UDC 34 (p.66-72), *Vestnik nijgorodschogo universiteța im. N.I. Lobacevschogo*, 2016, nr. 1, s. 120–125.

2. Obiectivele lucrării.

Expertul judiciar, în procesul de examinare criminalistică a scrisului/semnăturilor, întâlnește un șir de probleme legate de evidențierea și aprecierea indicilor de diagnosticare, formularea concluziei intermediare (uneori finale) cu referire la specificarea condițiilor neobișnuite de scriere/semnare și identificarea factorului confuz concret.

După cum s-a menționat mai sus, în literatura științifică, modificările indicilor scrisului/semnăturilor, legate de influența factorului de „confuzie” care afectează scrisul corespondent schimbărilor stării lăuntrice a persoanei⁵ sunt studiate amplu din două aspecte: grafoscopic și grafologic. Examinând astfel de obiecte grafice „afectate”, experții judiciari din Republica Moldova și România, specializați în expertiza criminalistică a scrisului, nu utilizează pe larg posibilitățile pe care le oferă studiile științifice ce vizează analiza grafologică și grafoscopică a obiectelor scrise/semnate din punctul de vedere al indicilor de diagnostic criminalistic, deși acestea cu succes sunt implementate în practica judiciară de către experții grafici din alte state (Italia, Israel, SUA etc.).

În lucrarea de față, ne vom axa pe un caz din practica de expertiză judiciară din Republica Moldova, în care intenționăm să demonstrăm cum un studiu profund bazat pe analiza grafică a indicilor de diagnostic în semnăturile plasate în actele litigioase a făcut posibilă clarificarea cazului și explicarea divergențelor în concluziile referitoare la aceleași obiecte, ale mai multor experți judiciari grafoscopiști.

3. Material și metode de cercetare

Pentru atingerea obiectivelor scontate a fost utilizat un set de metode științifice generale și speciale de cunoaștere. Inițial s-a utilizat metoda *dialectică*, conform căreia toate problemele care se abordează în acest articol sunt prezentate sub aspectul unității conținutului și formei lor juridice. Pentru aprofundarea aparatului conceptual s-au folosit metodele: *logico-semantică*, *sociologică* (prin studierea surselor oficiale, științifice și bibliografice) - în procesul de colectare și acumulare a informațiilor științifice despre obiectul studiului; *comparativă* – pentru identificarea particularităților în prevederile metodice de expertiză grafică referitoare la obiectul de studiu; *logicii juridice* – la prezentarea raționamentelor și elaborarea propunerilor, în contextul obiectului de cercetare. Cercetările s-au efectuat pe baza lucrărilor științifice care vizează domeniul, a practicii de expertiză judiciară grafică a Centrului Național de Expertize Judiciare al Ministerului Justiției din R. Moldova, a practicii din România, a practicii internaționale și pe baza experienței personale.

---

⁵ *Idem*, p. 120.

4. Rezultate obținute. Discuții

Pentru început vom atenționa asupra unor aspecte generale cu referire la „tainele scrisului”, care, în ciuda faptului că mulți experți judiciari practicieni nu le iau în serios, pot oferi date științifice valoroase procesului judiciar, prin investigarea criminalistică respectivă. Știința care ani la rând a ajutat învățaților pe baza scrisurilor să descopere tainele omenești, minuțios ascunse de ochii lumii, nu este alta decât grafologia. În lipsa cunoștințelor profunde despre grafologie, este greu de crezut și apreciat la justa valoare exactitatea acestei științe. Anume din aceste motive, întâlnind în practică o analiză grafologică a scrisului, se așteaptă ori preziceri ale sorții, ori caracteristici generale ale personalității care interesează. De fapt, grafologii nu sunt „ghicitori” și descrierea personalității pe care o fac în baza materialului grafic, pentru cineva care are doar închipuiri superficiale despre grafologie, se va reprezenta ca un miracol, sau ceva nostim. Cu adevărat, această știință ascunde în sine mari posibilități de o valoare științifică importantă și nu merită ignorată inclusiv de practica judiciară. Grafologii consideră, și pe bune, că „...scrisul de mână nu vă va minți niciodată. Doar că uneori este interpretat greșit.”⁶.

Grafologia practică este logică și sistematică și consideră că orice acțiune umană, și anume scrisul, își are originea în creier. De exemplu, o persoană ia un creion sau un stilou pentru a scrie ceva. În acel moment, creierul trimite deja semnale către mușchii degetelor pentru a ghida liniile de scris pe hârtie. Ca urmare, literele, bucele, curbele și punctele servesc ca o reprezentare a sinelui interior. Desigur, mâna este cea care ține instrumentul de scris, dar creierul este cel care determină să se scrie. Așadar, scrisul de mână, ca și gesturile sau expresiile faciale, reflectă trăsăturile personalității umane. Acestea din urmă sunt ușor de identificat prin observarea mișcărilor corpului în conversații fără a auzi cuvintele. De asemenea, scrisul de mână poate fi folosit pentru a judeca despre trăsăturile de personalitate. Impulsurile cerebrale sunt atât de strâns legate de scris, încât acesta din urmă este un fel de indicator al stării de spirit a unei persoane, precum și un martor al sănătății emoționale, mentale și chiar fizice. Scrisul de mână se formează de-a lungul multor ani, evoluând pe măsură ce o persoană crește și „crește” odată cu ea. De-a lungul anilor, scrisul de mână suferă modificări, nu numai din cauza îmbătrânirii, ci și din cauza bolilor, în special a celor care privesc tulburările sferei mentale și emoționale. Deși scrisul nostru de mână poate varia de la o zi la alta, în funcție de mediul înconjurător, de sentimentele și de starea noastră de spirit, el reflectă întotdeauna principalele trăsături de personalitate, oferind grafologilor o mulțime de motive pentru cercetare.

---

⁶ R. Isaeva, *Practicescaia grafologhia: kak uznati haracter po pocerku*, Ed. Pipol Klasik, 2010, p. 1.

În zilele noastre, analiza scrisului de mână nu mai este ceva secret sau misterios. În primul rând, reprezintă una dintre metodele logice de studiere a personalității, bazată pe date empirice și statistice. În timpul analizei grafologice, oamenii de știință caută trăsături specifice ale scrisului de mână, specifice trăsăturilor individuale de caracter, compară scrisul de mână în detaliu, după care ajung la concluzii definitive. Ca și orice altă analiză științifică, analiza grafologică nu se poate baza pe un singur indiciu, la fel cum o trăsătură de caracter nu este menită să fie pozitivă sau negativă. La urma urmei, fiecare din caracteristicile scrisului este influențată de un set de trăsături de personalitate.

Grafologia europeană modernă își are rădăcinile în antichitate. Încă din Roma Antică, scrisul de mână era considerat una dintre principalele caracteristici ale personalității umane. Dovada individualității scrisului de mână o găsim la Aristotel (384-322 î.Hr.): „Cuvintele pe care le rostim sunt reflectarea capacităților minții noastre, iar cuvintele pe care le scriem sunt reflectarea cuvintelor în formă vorbită. La fel cum diferă sunetul vorbirii umane, la fel diferă și tipul de scris al fiecărei persoane”⁷. Aceste cunoștințe despre tainele scrisului erau utilizate și în practica judiciară din cele mai vechi timpuri. Ca exemplu: Împăratul Nero (37-68 d.Hr.) a cerut adesea ca textele scrise de suspectii de trădare să fie prezentate ca dovadă a vinovăției acestora. În acest sens, a spus următoarele: „Din scrisul său reiese clar că este un trădător.” Suetoniu, care a scris o istorie a Romei în jurul secolului al II-lea d.Hr., a văzut mai târziu o legătură între caracterul lui Augustus și scrisul său de mână. În afară de Suetoniu, multe personalități proeminente din acea vreme au afirmat că se poate aprecia caracterul cuiva după scrisul său.

Și China antică acorda atenție scrisului de mână al unei persoane. Artistul și filosoful chinez Jo Hao, care a trăit la începutul secolelor XI-XII, a spus următoarele: „Se poate spune după scrisul de mână dacă aparține unui nobil sau unui om grosolan și vulgar”. În același timp, în 1270, omul de știință englez Roger Bacon a scris tratatul „Scurtă instrucțiune despre filosofie”, în care a menționat în mod repetat scrisul de mână ca fiind unul dintre factorii care caracterizează o personalitate.

Interesul pentru psihologia personalității și, în special, pentru scrisul de mână, datează din cele mai vechi timpuri, dar nu a existat un sistem coerent de analiză grafologică până în secolul al XVII-lea. Abia în 1622, un om de știință italian, Camillo Baldi, fizician la Universitatea din Bologna, a publicat o lucrare intitulată „Tratat privind metoda de cunoaștere a personalității și caracterului unui autor după scrisul său”. Cartea, deși populară în rândul persoanelor educate, nu a fost difuzată pe scară largă din cauza analfabetismului majorității populației. În continuare, grafologia

---

⁷ *Idem*, p.4.

cunoaște o dezvoltare mai mult sau mai puțin avansată pe continentele lumii, astfel încât astăzi are o aplicare largă atât în criminalistică, cu regret, nu în toate statele, cât și în alte sfere ale activităților umane.

Faptele date sunt arhicunoscute, dar am vrut să atenționăm asupra faptului că ar fi de un mare folos pentru criminalistică, ce are menirea să asiste procesul judiciar pe întreg parcursul aflării adevărului în scop de a oferi soluții științifice în probleme care nu pot fi altfel rezolvate, utilizarea tuturor posibilităților științelor care au ca obiect de studiu scrisul, în cazul dat – grafoscopia și grafologia.

La fel cum grafologia realizează analiza științifică a materialului grafic, în grafoscopie sunt studii aplicative care demonstrează existența un instrumentar larg, fondat științific, care poate fi utilizat de către experții grafici cu scopul de a soluționa obiective de diagnostic criminalistic⁸.

Obiectivele tipice ale investigațiilor de diagnosticare în cadrul studiilor criminalistice privind scrisul de mână constau în stabilirea momentului și a condițiilor de executare a unei anumite semnături, și anume mediul de scriere, starea persoanei în momentul semnării, dispoziția de a disimula scrisul de mână. Obiectul direct al examinării este semnătura sau scrisul (ambele) ca purtător de proprietăți care determină capacitatea sa de a se modifica în timp și de a reacționa selectiv la factori „derutanți”. Rezolvarea problemei de diagnosticare vizează interpretarea acestor schimbări ca fiind dependente de condițiile menționate, de regulă, în legătură cu o anumită persoană. Aceasta este relația dintre studiile de diagnosticare și cele de identificare.

Condițiile neobișnuite de scriere, generate de factori confuzi de ordin intern, adesea interesează organul judiciar din necesitatea de a verifica anumite versiuni, iar expertul judiciar nu întotdeauna poate veni cu o soluție în acest sens. Cunoaștem că orice condiții neobișnuite de execuție a manuscrisului provoacă modificări ale scrisului de mână, care se reflectă prin anumiți indici. Prin repetarea sistematică a aceluiași condiții neobișnuite, scriitorul se adaptează treptat la ele. Impactul semnificativ asupra scriitorului și, respectiv, manifestarea în modificările indicilor obișnuiți în scris, este cauzat de schimbările în procesul de scriere, diferite de valorile acceptate ale variației firești. O influență semnificativă asupra scriitorului se reflectă datorită prezenței uneia dintre proprietățile scrisului de mână - variabilitatea selectivă. Limitele variabilității și stabilității semnelor grafice sub influența unor circumstanțe nefavorabile depind de elasticitatea abilității de scriere a executantului.

După cum cunoaștem, factorii naturali de confuzie sunt condiționați de mediu, adică de condițiile externe ale scrierii, și nu depind de dorința

---

⁸ O. Popova, *Diagnosticoescoe issledovanie pocerka kak osnova vieavlenia tipa mîslitelinîh zadaci ispolnitelea rukopisi*. Teza de doctorat, Tomsk, 2021.

scriptorului de a-i schimba în mod intenționat. Factorii naturali de confuzie sunt temporari sau permanenți. Factorii temporari sunt externi și interni.

Factorii externi temporari sunt: postură neobișnuită (incomodă); material de scris neobișnuit; mod neobișnuit de a ține instrumentul de scris; scris în vehicule în mișcare; scrierea fără control vizual (în întuneric, lumină slabă, fără ochelari), scrierea în frig. Factori interni de natură temporară: alcool, intoxicație cu droguri, expunere la medicamente, stres - tensiune emoțională, oboseală fizică, stare dureroasă. Factori cu caracter permanent: modificări legate de vârstă (bătrânețe); boli cronice.

În literatura științifică din domeniu există studii care au structurate în anumite grupuri modificările din scris specifice acțiunii anumitor factori confuzi, care trebuie utilizate de către experții judiciari la soluționarea obiectivelor de diagnostic în cazurile necesare.

În continuare vom veni cu prezentarea cazului promis⁹, care demonstrează aplicarea cu succes a rezultatelor unor astfel de studii în soluționarea problemelor în practica de expertiză judiciară în domeniul expertizei criminalistice a scrisului. Merge vorba despre o expertiză judiciară în comisie asupra câtorva semnături literale de la numele unei persoane, executată după o serie de mai multe expertize, în cadrul cărora s-au formulat concluzii diametral opuse¹⁰. Unul din obiectivele înaintate comisiei de experți are următoarea redacție:

„Reieșind din starea sănătății cet. Olari K.M., conform fișei medicale, putea ea semna documentele menționate la punctul III, și putea oare influența boala de care suferea K. Olari într-un mod oarecare la schimbarea semnăturii acesteia și dacă da, atunci se deosebește semnătura numitei K. Olari până la îmbolnăvirea acesteia constatată în fișa medicală și după aceasta?”

Comisia a considerat că acest obiectiv include în sine două întrebări, și anume:

- putea oare influența boala de care suferea K. Olari într-un mod oarecare la schimbarea semnăturii acesteia și dacă da, atunci se deosebește semnătura lui K. Olari până la îmbolnăvirea acesteia constatată în fișa medicală și după aceasta?;

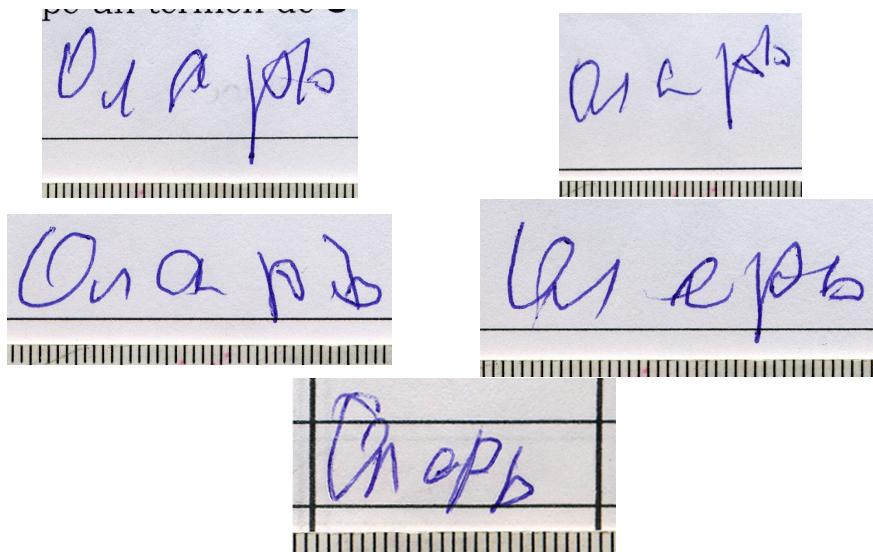
- reieșind din starea sănătății cet. K. Olari, conform fișei medicale, putea ea semna documentele menționate la punctul III?” Respectiv, prima –

---

⁹ Acest articol a fost realizat cu respectarea Regulamentului General de Protecție a Datelor (Regulamentul UE nr. 679 din 27 aprilie 2016). Datele personale utilizate sunt fictive. Nu există riscul ca prezentarea imaginilor cu semnătura persoanei în cauză să fie considerată de către respectiva persoană drept o lezare a drepturilor sale.

¹⁰ *Raport de expertiză № 530_{CCCEC}; 3002_{MAI}; 2961_{CNEJ}; 365_{CML}*, (p.3,4) întocmit la „29”noiembrie-„07”decembrie a. 2010.

fiind în competența experților grafosopiști și a doua – a medicilor legiști. Semnăturile asupra cărora s-au formulat obiectivele sunt prezentate în imaginile de mai jos și data executării lor – 23.01.2007:

Conform fișei medicale, executorul semnăturilor a fost internat în spital la 27.12.2006 în secția de neurologie a Spitalului clinic municipal Orhei cu diagnosticul „Accident vascular cerebral de tip ischemic cu hemipareză pe dreapta. Hipertensiune gr.3” și externată la 09.01.2007 în stare cu ameliorare în dinamică cu slăbiciune în mâna și piciorul drept. Diagnosticul clinic definitiv la externare „Accident vascular cerebral ischemic cu hemipareză pe dreapta și oligofazie motorie. Hipertensiune arterială gr.3 risc înalt, ateroscleroză cerebrală”.

Conform datelor din recomandările metodice¹¹ careva schimbări substanțiale în semnăturile persoanelor îmbătrânite, care au suportat accident vascular de tip ischemic pe dreapta, nu intervin. Drept urmare a acestei boli în perioada de criză și în perioada de reabilitare, poate fi observată o coordonare deficitară a mișcărilor la executarea semnăturilor din cauza stării malade cronice sau temporare a persoanei.

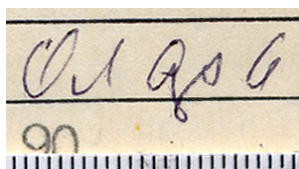
Comparând semnăturile prezentate din numele cet. K. Olari în calitate de modele de comparație până la îmbolnăvirea acesteia, constatată în Fișa medicală (internată - 27.12.2006, externată 09.01.2007), cu semnăturile executate de către numită în perioada de reabilitare, inclusiv și

¹¹ Lipovski V.V. „Kriminalisticeskoe issledovanie podpisov vîpolnennih ot imeni lič pojilogo i starcescogo vozrasta”, Metodicescoe posobie dlea ekspertov, Moscva, 1983, p. 24.

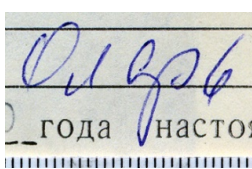
cu cele în litigiu – se vede în imaginile cu trasarea coincidențelor caracteristicelor particulare (sub imagini sunt indicate datele executării semnăturilor), putem menționa că semnăturile din ambele perioade, până la îmbolnăvirea acesteia și după externarea din spital, conțin doar indici, ce atestă schimbările de vârstă a organismului, motivați de declanșarea fenomenului progresiv de degenerescență generală a unității psiho-fizice a persoanei îmbătrânite, în rest semnăturile au rămas operaționale din punct de vedere grafoscopic (posedă proprietățile principale – individualitatea și stabilitatea relativă, în deplină concordanță cu metodica menționată mai sus), și, respectiv, este posibilă identificarea persoanei care le-a executat. Din cele expuse mai sus, comisia de experți concludă că boala de care suferea K. Olari, conform fișei medicale prezentate, duce doar la o coordonare deficitară a mișcărilor la executarea semnăturilor, fapt ce nu are influență majoră asupra stereotipului dinamic funcțional, de natură să modifice esențial semnătura acesteia, proprietățile de bază rămânând neschimbate, în limitele variabilității naturale, fiind prezente și unele manifestări ale proceselor de degenerescență generală ale unității psiho-fizice a persoanei îmbătrânite.

Pentru soluționarea celei de-a doua părți a obiectivului, de către expertul medic-legist, suplimentar a fost solicitată în mod verbal de la ordonator fișa medicală de ambulatoriu a numitei K. Olari, însă nu a fost prezentată, din motivul lipsei acesteia. Luând în considerație ameliorarea stării generale a bolnavei și intervalul de timp relativ scurt de la momentul externării și data semnării actelor în litigiu, K. Olari probabil putea efectua aceste semnături cu anumite deficiențe motorii. Răspuns categoric la întrebarea dată nu este posibil de formulat din cauza lipsei informației despre observarea medicală la domiciliu în această perioadă.

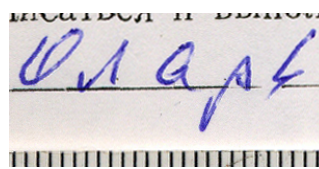
Mai jos ilustrăm imaginile cu semnături/scris executate de numita K. Olari, prezentate pentru comparație.

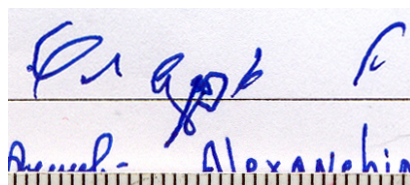
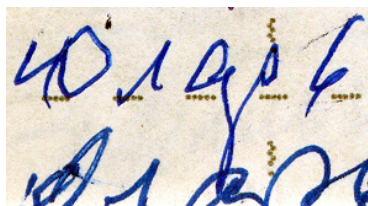
03.04.1990

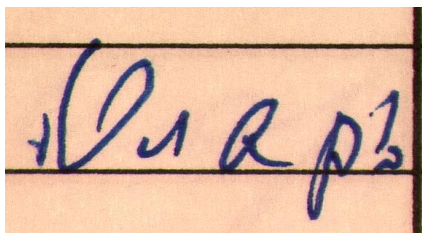
06.03.1990

05.03.1998

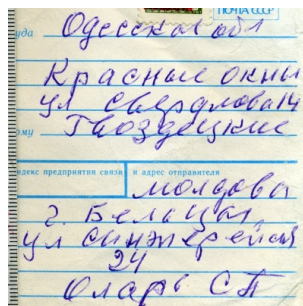

09.2005

2007

11.05.2007

Nu se cunoaște data executării

După cum vedem, aplicând constatările studiilor științifice despre stabilitatea indicilor în semnăturile persoanelor, care au suferit o maladie concretă, am fost în stare să oferim organului judiciar concluzii fiabile despre persoana executorului, inclusiv referitoare la condițiile de executare, anume a faptului dacă factorul confuz concret a acționat asupra scrierii/ semnării în actele litigioase. În același timp, comisia de experți a fost în stare să stabilească și cauzele divergențelor în concluziile formulate în cadrul expertizelor anterioare, explicându-le prin:

- natura complexă a examinărilor semnăturilor persoanelor de vârstă înaintată, bolnave;

- subiectivism la diferențierea caracteristicilor identificatoare și diagnostice (în cazul expertizelor nr. 140, 3190,2954,284 din 19.12.2008, nr. 2201 din 18.08.2008 nu s-a luat în considerație vârsta persoanei din numele căreia sunt executate semnăturile în litigiu, și la aprecierea indicilor nu s-a ținut cont de valoarea de identificare a acestora) prezente în acestea;

- interpretarea deosebită a indicilor identificatori și de diagnostic de către experți, generată de faptul că au folosit diferite materiale comparative (în RE nr. 2201 din 18.08.2008 nu au utilizat toate materialele comparative puse la dispoziție) cât și de experiența și convingerile proprii diferite ale acestora¹².

5. Concluzii

De menționat că examinarea criminalistică a scrisului/semnăturii modificat/ă, în special pentru a soluționa probleme de diagnostic criminalistic, reprezintă una din cele mai complicate cercetări grafoscopice, care necesită nu doar cunoștințe teoretice profunde, dar și un suport metodico-științific solid. În acest caz de mare folos sunt lucrările moderne ale savanților italieni grafologi, ale grafoscopiștilor practicieni ruși, moldoveni,

¹² *Idem*, p.18.

români, care pun la dispoziție un instrumentar vast, fundamentat științific în sensul analizei materialului grafic¹³.

Îmbunătățirea materialului didactic și a suportului metodologic pentru formarea experților grafici induce în cele din urmă o creștere a nivelului profesional al specialiștilor, a calității expertizelor efectuate, a validității concluziilor și la reducerea numărului de erori ale experților.

Referințe

- Govorkov E.Iu., *Nijgorodschii gosudarstvennii universitet im. N. I. Lobacevschogo, Nijnii Novgorod*, „Osobennosti metodichi issledovania rukopisei, vîpolnennîh izmenionnîh pocerkom” UDC 34, Vestnik nijgorodschogo universiteța im. N.I. Lobacevschogo, 2016, nr. 1, s. 120–125
- Isaeva R., *Practicescaia grafologhia: kak uznati haracter po pocerku*, Ed. Pipol Klasik, 2010
- Popova O., *Diagnosticoescoe issledovanie pocerka kak osnova vîeavlenia tipa mîslitelinîh zadaci ispolnitelea rukopisi*. Teza de doctorat, Tomsk, 2021
- Lipovski V.V., *Kriminalisticeskoe issledovanie podpisei vîpolnennih ot imeni liț pojilogo i starcescogo vozrasta*, Metodicescoe posobie dlea expertov, Moscva, 1983

---

¹³ E. Iu. Govorkov, *op. cit.*; O. Popova, *op. cit.*; V. V. Lipovski, *op. cit.*; Materialele conferinței „Grafologia și grafoscopia ca instrumente ale expertizei grafice a testamentelor olografe” Oradea, 8-9 aprilie 2022, relatările: Prof. univ. dr. Vincenzo Tarantino, „Utilizarea fotografiei judiciare în expertiza testamentului”; Prof. univ. dr. Marisa Aloia, psiholog, expert grafolog Centro Scienze Medicol-legali di Siena Scuola Superiore di Perizie – Prato, Italia, „Autopsia psihologica a testamentului”; Conf. univ. dr. habil. Sorin Alămoreanu, Facultatea de Drept, Universitatea „Babeș Bolyai” Cluj Napoca, România, Prof. univ. dr. habil. Maciej Szostak, Conf. univ. dr. Rafal Ciesla, Universitatea din Wroclaw, Polonia, „Importanța examinărilor generale și instrumentale în expertiza testamentelor olografe”; Lect. univ. dr. Ancuța Elena Franț, Facultatea de Drept, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași, România, „Detectarea comportamentului simulat prin analiza conținutului unui text”; Conf. univ. dr. Cristian Dumitru Miheș, Facultatea de Drept, Universitatea din Oradea, România, „Utilizarea noilor tehnologii în grafologie și expertiza grafică”; Dr. Olga Cataraga, expert judiciar, Director al Centrului Național de Expertize Judiciare - Ministerul Justiției, Republica Moldova, Piotr Petcovici, expert judiciar, Director adjunct al Centrului Național de Expertize Judiciare - Ministerul Justiției, Republica Moldova, Victoria Prisăcaru, expert judiciar, Centrul Național Anticorupție, Republica Moldova, „Probleme în examinarea scrisului și semnăturilor realizate de persoane în vârstă”.

